

ВІДГУК

офіційного опонента Саковича Василя Микитовича, професора, асистента кафедри офтальмології Дніпровського державного медичного університету МОЗ України на дисертаційну роботу здобувачки ступеню доктора філософії (поза аспірантурою) кафедри оториноларингології з офтальмологією Безеги Ніни Михайлівни на тему «Особливості патології слъзовідвідних шляхів у хворих на цукровий діабет 2 типу та клінічна оцінка ефективності їх лікування», подану в разову спеціалізовану Вчену раду, створену згідно з наказом ректора Полтавського державного медичного університету № 445 від 26.12.2024 року на підставі рішення Вченої ради Полтавського державного медичного університету від 25.12.2024 року, протокол № 4 з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 – Медицина

Актуальність обраної теми дисертації. Зв'язок з науковими програмами, планами, темами

У зв'язку із недостатністю і суперечливістю даних про особливості патології слъзовідвідних шляхів у хворих на цукровий діабет 2 типу (ЦД2) та клінічної оцінки ефективності їх лікування увага вчених-клініцистів привернута до цієї проблеми, яка становить значну роль у сучасній офтальмології. Дисертація здобувачки мала на меті підвищити ефективність діагностики та лікування патології слъзовідвідних шляхів у хворих на цукровий діабет 2 типу на основі вивчення клінічних особливостей захворювання. Робота представляється безсумнівно актуальною та важливою в теоретичному і, особливо, практичному аспектах.

Дисертація виконана відповідно плану наукових робіт Полтавського державного медичного університету і є структурантом науково-дослідної роботи «Реабілітація пацієнтів після функціональної ендоскопічної риносинусхірургії» (№0120U104016).

Особистий внесок автора в отриманні наукових результатів, представлених у дисертації

Автором особисто проведено літературний пошук і узагальнення його результатів для визначення напрямків дослідження, обґрунтовано актуальність та практичну значимість, проведено формування груп учасників, їх клінічне обстеження, підготовлено й оформлено розділи роботи, проведено статистичну обробку результатів. Автором спільно з науковим керівником визначено мету й завдання роботи, розроблено дизайн

дослідження, проаналізовано отримані результати, сформульовано висновки, практичні рекомендації, підготовлено й оприлюднено наукові публікації за темою.

У наукових працях, опублікованих спільно зі співавторами, участь дисертанта є визначальною, запозичень ідей та розробок співавторів не виявлено.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації

Завдання дослідження повністю відповідають меті дослідження.

Дизайн дослідження передбачав включення 202 тематичних пацієнтів, які були госпіталізовані для проведення внутрішньоочної хірургії та 284 хворих на симптоматичну набуту непрохідність слъзовідвідних шляхів (ННСШ). Оцінювання проводили із застосуванням візометрії, зовнішнього огляду, біомікроскопії, тонометрії, офтальмоскопії, опитування з допомогою анкет Lac-Q та GVI, діагностичних тестів для визначення слъзовиділення (тест Ширмера, Джонеса), вимірювання розмірів слізної точки та висоти слізної меніску, слъзоносової, слъзовсмоктуючої проб, та проби рефлюксу, оцінки балансу слізної системи, промивання слъзовідвідних шляхів, зондування слізних каналців, ендоскопічного дослідження порожнини носа, гістологічного дослідження зразків слизової оболонки носа, отриманих в ході операції, сучасних методів статистичної обробки матеріалу.

Дисертантом досліджено роль компенсації ЦД у патогенезі ураження слъзовідвідної системи у хворих на ЦД2 – визначено частоту ННСШ при некомпенсованому, субкомпенсованому та компенсованому ЦД2; вивчено залежність рівня НвА1с крові з тяжкістю симптоматичної ННСШ та наявністю блефаритів у хворих на ЦД2; досліджено взаємозв'язок плоскоклітинної метаплазії поверхневого епітелію слизової оболонки носа та наявністю й ступеню компенсації ЦД2 при хронічному дакріоциститі у хворих на ЦД2; визначено ефективність проведення ендоскопічної ендоназальної дакріоцисториностомії (ЕЕД) у хворих на хронічний дакріоцистит та ЦД2.

Новизна результатів дисертації

Дисертація поглиблює відомості про роль компенсації ЦД у патогенезі ураження слъзовідвідної системи у хворих на ЦД, зокрема визначено, що частота ННСШ при декомпенсованому ЦД2 у 1,4 та 2 рази достовірно вища, ніж при субкомпенсованому та компенсованому ЦД2 відповідно, а у хворих на симптоматичну ННСШ частота декомпенсованого ЦД2 у 2,1 та 2,2 рази достовірно вища, ніж субкомпенсованого та компенсованого ЦД2 відповідно.

У роботі вперше встановлено взаємозв'язок плоскоклітинної метаплазії поверхневого епітелію слизової оболонки носа та наявністю й ступенем компенсації ЦД2 при хронічному дакриоциститі. Автор повідомляє, що у хворих на ЦД2 частота метаплазії у 1,9 разів перевищує показник хворих без ЦД, при декомпенсованому ЦД2 частота метаплазії у 1,9 разів перевищує таку у хворих на субкомпенсований та компенсований ЦД2.

За результатами проведеного хірургічного лікування встановлено кореляційні взаємозв'язки між плоскоклітинною метаплазією поверхневого епітелію слизової оболонки носа та ефективністю ЕЕД у хворих на хронічний дакриоцистит та ЦД2. Автор встановила, що частота метаплазії у хворих, у яких відбувся рецидив непрохідності слізних шляхів протягом 2 років, була у 4,7 разів вищою, ніж у хворих, у яких операція була ефективною.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях

Наукові положення і практичні рекомендації, що ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, повністю відображені у 10 наукових працях, серед яких: 6 публікацій, що опубліковані в наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, з них: 1 – у виданні, рецензованому наукометричною базою Scopus; 3 публікації у збірках матеріалів науково-практичних заходів, 1 робота додатково відображає результати дослідження.

Наукове та практичне значення отриманих результатів та рекомендації щодо їх використання

Наукова і практична значимість дослідження полягає у поглибленні знань про сучасний стан проблеми компенсації ЦД у патогенезі ураження слізозвідної системи у хворих на ЦД2. Доповнено наукові дані про кореляцію рівня НВА1с крові з тяжкістю симптоматичної ННСШ та наявністю блефаритів у хворих на ЦД2. Уточнено наукові дані про взаємозв'язок плоскоклітинної метаплазії поверхневого епітелію слизової оболонки носа та наявністю й ступенем компенсації ЦД2 при хронічному дакриоциститі.

Результати роботи впроваджені в науковий та навчальний процес кафедри оториноларингології з офтальмологією Полтавського державного медичного університету, у клінічну практику закладів: КП «Полтавська обласна клінічна лікарня ім. М.В. Скліфосовського Полтавської обласної ради», ТОВ Приватна клініка «BEZEGA CLINIC».

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі.

У дисертаційній роботі Безеги Ніни Михайлівни не встановлено ознак академічного плагіату, фальсифікації чи інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертантом представленого наукового дослідження. Текст є оригінальним, всі цитати коректно позначені та вказані в списку використаних джерел.

Структура та зміст дисертації

Дисертаційна робота викладена українською мовою, загальним обсягом 162 сторінки друкованого тексту. Робота складається зі вступу, огляду літературних джерел, п'яти розділів власних досліджень, аналізу та обговорення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій та переліку літературних джерел.

Вступ дисертації розкриває актуальність роботи, визначає мету і завдання дослідження, у ньому викладено наукову новизну роботи, практичну значимість та результати впровадження, наведено результати апробації результатів, перелік публікацій.

Перший розділ дисертації включає інформацію про сучасний стан проблеми патології слъзовідвідних шляхів у хворих на цукровий діабет 2 типу. Огляд літератури обґрунтовано визначає актуальність та доцільність обраного напрямку досліджень.

У другому розділі дисертації міститься вичерпна інформація про дизайн дослідження та методологію його виконання, матеріали і методи дослідження.

Третій розділ присвячений дослідженню клінічних особливостей патології слъзовідвідної системи у хворих на цукровий діабет 2 типу. У розділі встановлено особливості патології слъзовідвідної системи у пацієнтів з ЦД, порівняно з пацієнтами без ЦД – більшу частоту неповної та повної ННСШ, двобічної ННСШ, непрохідності носослізної протоки, непрохідності слізних точок по мембранному типу.

Четвертий розділ присвячений вивченню клінічних особливостей симптоматичної набутої непрохідності слізних шляхів у хворих на ЦД2. Дисертант виявила, що більшість хворих ($51,8 \pm 6,7$ %) на симптоматичну ННСШ 2 основної групи мали декомпенсований ЦД2, субкомпенсацію виявили у $25 \pm 5,8$ % хворих, компенсацію – у $23,2 \pm 5,6$ % хворих, що дало змогу стверджувати, що декомпенсований ЦД2 зустрічався у хворих на симптоматичну ННСШ у 2,1 та 2,2 рази частіше, ніж субкомпенсований та компенсований ЦД2 відповідно. Автор встановила, що у хворих на симптоматичну ННСШ та декомпенсований ЦД2 2 основної групи блефарити зустрічались у $79,3 \pm 7,7$ % хворих, що було в середньому у 1,3 разів частіше, ніж при компенсованому ($64,3 \pm 13,3$ % хворих) та субкомпенсованому ЦД2 у цій групі ($61,5 \pm 13,0$ % хворих) ($p < 0,05$), показники яких достовірно не відрізнялися між собою.

П'ятий розділ дисертації вивчає клінічну ефективність ЕЕД та особливості післяопераційного періоду у хворих на хронічний дакріоцистит та ЦД. При при декомпенсованому ЦД2 через 2 місяці після ЕЕД клінічна ефективність була в середньому у 1,4 разів, через 6 місяців та 2 роки – у 1,5 разів меншою ніж при субкомпенсованому та компенсованому ЦД2. Виявлена залежність оцінки критеріїв об'єктивного статусу слъзовідвідної системи після проведення ЕЕД від ступеню компенсації ЦД. Виявлена залежність наявності плоскоклітинної метаплазії та ступеня деструктивних змін у поверхневому епітелії від ступеню компенсації ЦД.

Аналіз та обговорення результатів підводить підсумок та узагальнює результати проведених досліджень. Дисертантом систематизовано дані про частоту ННСШ, зокрема про гендерні та вікові його відмінності, патологічні зміни слъзовідвідної системи у хворих на ЦД, частоту виявлення блефаритів при ННСШ у хворих на ЦД2.

Висновки та практичні рекомендації зроблені на підставі отриманих у дослідженні результатів, обґрунтовані, містять фактичний матеріал і відповідають завданням дослідження.

Дисертаційна робота є завершеною науковою роботою та заслуговує позитивної оцінки. Принципових зауважень щодо змісту і оформлення дисертації, викладення результатів дослідження та їх аналізу немає, зустрічаються поодинокі орфографічні помилки. Проте прошу автора надати деякі роз'яснення:

1) На якій стадії діабетичної ретинопатії було найбільше ускладнень з боку слъзовідвідних шляхів у хворих на ЦД 2 типу?

2) Чи вивчалась клінічна ефективність ЕЕД у хворих на хронічний дакріоцистит та ЦД 2 типу більше чим через 2 роки після операції?

Наведені вище зауваження не є принциповими та не зменшують науко-практичну значимість роботи.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Безеги Ніни Михайлівни «Особливості патології слъзовідвідних шляхів у хворих на цукровий діабет 2 типу та клінічна оцінка ефективності їх лікування» є закінченою науково-дослідною роботою, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, має істотне значення для сучасної медичної науки.

Тема роботи є актуальною для сучасної науки, мета та завдання відповідають заявленій темі. Дисертація за науковою новизною та практичною значимістю,

обґрунтованістю основних положень, висновків і рекомендацій відповідає сучасним вимогам, поставленим до підготовки докторів філософії у галузі охорони здоров'я.

Дисертація виконана на високому науково-методичному рівні, що свідчить про автор оволоділа методологією наукової діяльності, виконала всі умови освітньої програми за спеціальністю 222 – Медицина. Результати дисертаційної роботи мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Дисертаційна робота Безеги Н. М. повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 у частині присудження ступеня доктора філософії.

Дисертація оформлена відповідно вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (редакція від 12.07.2019 р., а Безега Ніна Михайлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 – Медицина.

Офіційний опонент
д.мед.н., професор,
асистент кафедри офтальмології
Дніпровського державного
медичного університету

Василь САКОВИЧ